

Ερευνητική Εργασία Α' Λυκείου, Α' Τετράμηνο Σχ. Έτος 2012-2013

ΘΕΜΑ

«Το Μυστήριο του γάμου – Ήθη και έθιμα Κιμώλου»

ΣΥΝΤΑΚΤΕΣ

1^η Ομάδα: Α' Λυκείου

2^η Ομάδα: Α' Λυκείου

ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ

Γιώβος Χρήστος ΠΕ01

Συνάδελφος της ΠΕ16

ΚΙΜΩΛΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ, 2013

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
1 ΕΝΟΤΗΤΑ Συντάκτες: 1^η Ομάδα	6
1. Η θεολογία του Μυστηρίου του γάμου	7
1.1. Η ιστορία του Μυστηρίου του γάμου.....	7
1.2. Η βαθύτερη ουσία του Μυστηρίου του γάμου.....	9
1.3. Το Μυστήριο του γάμου και η Βασιλεία του Θεού.....	12
2 ΕΝΟΤΗΤΑ Συντάκτες: 2^η Ομάδα	14
2. Η τέλεση και ο συμβολισμός του γάμου	15
2.1. Η τελετουργία του γάμου.....	15
2.2. Τα σύμβολα του γάμου.....	18
2.3. Ο γάμος ως Μυστήριο ή κοσμική τελετή;.....	20
3 ΕΝΟΤΗΤΑ Συντάκτες: 1^η Ομάδα & 2^η Ομάδα	23
3. Ηθη και έθιμα του Κιμωλιάτικου γάμου	24
3.1. Παραδοσιακά έθιμα του Κιμωλιάτικου γάμου..... 1^η Ομάδα	24
3.2. Γαμήλια τραγούδια του Κιμωλιάτικου γάμου..... 2^η Ομάδα	27
3.3. Ρυθμός και μελωδία των Κιμωλιάτικων γαμήλιων τραγουδιών..... 2^η Ομάδα	31
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	33
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	34

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στο πλαίσιο του μαθήματος των ερευνητικών εργασιών επιλέχθηκε ως θέμα η μελέτη του Μυστηρίου του γάμου και τα σχετικά ήθη και έθιμα του Κιμωλιάτικου γάμου, διότι αυτή η παράδοση ισχύει μέχρι και σήμερα και έχει έντονο τοπικό χαρακτήρα. Πρόκειται για ένα θέμα που ανταποκρίνεται στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών της περιοχής. Πρωταρχικός στόχος υπήρξε η βαθύτερη γνωριμία των συντακτών της εργασίας με την θεολογία του Μυστηρίου του γάμου, την ιστορία του, τα παραδοσιακά ήθη και έθιμα όπως και τη μουσική παράδοση του νησιού. Η προσπάθεια αυτή συνδυάστηκε με την χρησιμοποίηση του επιστημονικού τρόπου γραφής. Δόθηκε έμφαση στην αναζήτηση πηγών και στην κριτική τους επεξεργασία. Επίσης, στην τεκμηρίωση των παραθέσεων με την χρήση παραπομπών, υποσημειώσεων και παράθεσης βιβλιογραφίας. Τέλος η συγγραφή της εργασίας στηρίχτηκε στην ομαδοσυνεργατική μέθοδο. Στο σημείο αυτό οι συντάκτες της εργασίας ευχαριστούν θερμά για την συμβολή τους, τους δύο επιβλέποντες καθηγητές, καθώς και τις κυρίες Κατερίνα Λογοθέτη και Άννα Γαλανού, για τις προφορικές τους μαρτυρίες και την συνδρομή τους στην συγκέντρωση πηγών και βιβλιογραφίας.

Οι μαθητές της Α' Λυκείου

Κίμωλος, Ιανουάριος 2013

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Μυστήριο του Γάμου χαρακτηρίζεται «μέγα» από τον Απόστολο Παύλο. Η σημασία λοιπόν αυτού του Μυστηρίου διερευνάται δια της ιστορίας του γάμου, η οποία ξεκίνησε στην Παλαιά Διαθήκη, ακολούθησε στην Καινή Διαθήκη και συνεχίζεται μέχρι και σήμερα. Επίσης δια της θεολογίας του Μυστηρίου του Γάμου σύμφωνα με την οποία ο γάμος είναι ένας θεσμός που έχει μυστηριακό χαρακτήρα. Γι' αυτό ήταν και είναι συνδεδεμένος με την Θεία Ευχαριστία. Επιπλέον το Μυστήριο του Γάμου έχει έντονο εσχατολογικό προσανατολισμό καθώς οδηγεί την φυσική ένωση των δύο φύλων προς τη Βασιλεία του Θεού.

Αμέσως καταλαβαίνει κάποιος ότι κακώς στην σημερινή εποχή το Μυστήριο του Γάμου έχει ταυτιστεί με κοσμικές φιέστες. Πολλοί ισχυρίζονται ότι είναι μια ιδιωτική υπόθεση που δεν την ζει κανείς πολλές φορές. Η ανάλυση της εκκλησιαστικής γαμήλιας τελετουργίας καθώς και τα σύμβολα του Μυστηρίου του Γάμου αποστρέφουν την παραπάνω θέση. Τα υλικά στοιχεία του Γάμου δεν είναι απλοί τύποι αλλά έχουν έντονο ευχαριστιακό και εσχατολογικό χαρακτήρα. Η εκκοσμίκευση του Μυστηρίου του Γάμου οφείλεται σε διάφορες αιτίες οι οποίες παρουσιάζονται αναλυτικά στην δεύτερη ενότητα της εργασίας.

Η τρίτη ενότητα αναφέρεται στα ήθη και έθιμα του παραδοσιακού Κιμωλιάτικου γάμου και συγκεκριμένα στην προετοιμασία του γάμου. Επίσης στην ημέρα του γάμου, αλλά και για στο τι ακολουθεί μετά το γάμο. Επιπλέον στο έθιμο της προίκας, το οποίο ισχύει μέχρι και σήμερα σε αρκετές περιοχές. Ακόμη στα παραδοσιακά γλυκά τα οποία προσφέρονται στους καλεσμένους. Τέλος, στα παραδοσιακά τραγούδια

του Κιτωλιάτικου γάμου και στην ανάλυσή ορισμένων από αυτά. Αραγε αυτή η παράδοση μπορεί να συνεχιστεί και στο μέλλον; Είναι πολύ σημαντικό εμείς οι νέοι να προσπαθήσουμε να κρατήσουμε αυτή την παράδοση και να την μεταβιβάσουμε στις επόμενες γενιές όπως έκαναν και οι παλιότερες γενιές.

1 ENOTHTA

1. Η θεολογία του Μυστηρίου του γάμου

Το Μυστήριο του γάμου δεν είναι μια κοσμική τελετή ή πολύ περισσότερο ένας θεσμός. Η ιστορία του Μυστηρίου φανερώνει την βαθιά χριστολογική και εσχατολογική του διάσταση. Έτσι ένας θεσμός για τους περισσότερους ή μια φυσική ένωση ανδρός και γυναικός, στην Εκκλησία αποκτά πνευματικό χαρακτήρα και γίνεται αθάνατο. Ο μεταμορφωτικός αυτός ρόλος του γάμου στοχεύει στην Βασιλεία του Θεού. Εδώ η φυσική ένωση των δύο φύλων γίνεται από φθαρτή, άφθαρτη και αιώνια. Η σωτηριολογική προοπτική του γάμου αποτελεί λοιπόν την βαθύτερη ουσία του Μυστηρίου του γάμου.

1.1. Η ιστορία του Μυστηρίου του γάμου

Οι απαρχές του γάμου υπάρχουν στις πρώτες μορφές οργάνωσης της κοινωνίας κατά την παλαιολιθική εποχή. Πρόκειται για ιδιωτικές τελετές που ως στόχο την ενίσχυση δεσμών των τοπικών ομάδων. Στην αρχαιότητα τις περισσότερες φορές οι γάμοι ήταν συνδεδεμένοι με την θρησκεία¹. Ωστόσο πολλές φορές δεν έλλειψε η χρήση του γάμου για να εδραιωθούν διπλωματικοί, πολιτικοί, οικονομικοί και στρατιωτικοί δεσμοί². Αντίθετα στον αρχαιοελληνικό κόσμο ο θεσμός του γάμου είχε έντονο θρησκευτικό χαρακτήρα. Μια σειρά από τις γαμήλιες

---

¹ Γεώργιος Φίλιας. *Πίστη και Βίωμα της Ορθοδοξίας : Β' Η Λατρεία της Ορθόδοξης Εκκλησίας*. Πάτρα : ΕΑΠ, 2002. σ. 62. (Στο εξής θα αναφέρεται ως Φίλιας.).

² Ιωάννα Κακιούση. *Το Μυστήριο του Γάμου και οι σύγχρονες μορφές συμβίωσης : Διπλωματική εργασία*. Πάτρα : ΕΑΠ, 2009. σ. 8. (Στο εξής θα αναφέρεται ως Κακιούση.).

ειδωλολατρικές συνήθειες της εποχής αυτής υιοθετήθηκαν από την χριστιανική Εκκλησία³.

Στην Παλαιά Διαθήκη ο Θεός παρουσιάζεται να θεμελιώνει και να ευλογεί τον γάμο, καθώς προτρέπει τους πρωτόπλαστους να ολοκληρωθούν δια της αγαπητικής σχέσης. Παρά το γεγονός ότι ο γάμος τυγχάνει ιδιαίτερης τιμής στην Παλαιά Διαθήκη, είναι χαρακτηριστικό ότι δεν είχε θρησκευτικό ή δημόσιο χαρακτήρα, αλλά αποτελούσε ιδιωτική υπόθεση των οικογενειών από τις οποίες προέρχονταν οι σύζυγοι⁴. Ο γάμος στη Παλαιά Διαθήκη κρατούσε 7 ή 14 μέρες με πλούσια δείπνα και διασκεδάσεις⁵. Στο τελετουργικό μαρτυρείται όμως η σύνταξη του γαμήλιου συμβολαίου, τα στέφανα και η παράδοση και οι λόγοι της ευλογίας που δίνονταν στους νεόνυμφους από τους γονείς⁶.

Ο γάμος στη ρωμαϊκή εποχή.

Ο Απ. Παύλος θεωρεί τη σύζευξη του άνδρα με τη γυναίκα ως εικόνα της ένωσης του Χριστού με την Εκκλησία. Στην Καινή Διαθήκη πουθενά δεν υπάρχει κάποια τελετουργική πράξη που να παραπέμπει

---

³ Φίλιας. σ. 63.

⁴ Φίλιας. σ. 63.

⁵ Φίλιας. σ. 63.

⁶ Φίλιας. σ. 63.

στο Μυστήριο του γάμου⁷. Σύμφωνα με κάποιες απόψεις, η ιερολογία του Γάμου αρχίζει με τη θαυματουργική παρουσία του Κυρίου στον γάμο της Κανά. Είναι σίγουρο ότι το γαμήλιο γεγονός της Κανά άσκησε μεγάλη επίδραση στη διαμόρφωση του χριστιανικού γάμου, διότι η μεταβολή του νερού σε κρασί προαναγγέλλει τη Θεία Ευχαριστία, εντός της οποίας αναπτύχθηκε η χριστιανική γαμήλια ιερολογία⁸.

Μέχρι και τον 9^ο αι. δεν υπάρχει ξεχωριστό το Μυστήριο του γάμου από την Θεία Ευχαριστία και την ευλογία του επίσκοπου. Τον 3^ο αι. ο Κλήμης Αλεξανδρείας και ο Τερτυλλιανός αναφέρονται σε ευλογία που δίνει ο ιερέας στους νεόνυμφους⁹. Τον 4^ο αι. ο γάμος αποτελείται «ζυγός με ευλογία» από τον Μέγα Βασίλειο. Στον 11^ο κανόνα ο γάμος συνδέεται με τη Θεία Ευχαριστία από τον Τιμόθεο Αλεξανδρείας¹⁰. Οι μαρτυρίες περί ευλογίας των νεόνυμφων από την εκκλησία δεν αναιρούν το γεγονός ότι οι χριστιανοί εφόσον γνώριζαν τους πολιτικούς και τους νομικούς θεσμούς της εποχής πρώτα έκαναν το γάμο και μετά λάμβαναν την ευλογία της συζυγίας. Από τον 9^ο αι. όλα τα χειρόγραφα καταγράφουν την Ακολουθία του Μυστηρίου στη μορφή που είναι σήμερα¹¹.

1.2. Η βαθύτερη ουσία του Μυστηρίου του γάμου

Η θεολογία εισάγει τον γάμο στη δημιουργική αρχή του Θεού και θεωρεί την ένωση άνδρα και γυναίκας ως μυστηριακή λειτουργία τελέσεως. Ο χριστιανικός γάμος είναι μέγα μυστήριο και όχι κοινός

---

⁷ Κακιούση, σ. 33.

⁸ Φίλιας, σ. 64.

⁹ Φίλιας, σ. 64.

¹⁰ Φίλιας, σ. 65.

¹¹ Φίλιας, σ. 64-65.

κρατικός θεσμός. Είναι ένα γεγονός όπου ο άνθρωπος δεν πορεύεται μόνος του, αλλά ενεργεί σε συνεργασία με τον Θεό. Με τον εκκλησιαστικό γάμο έχουμε την ένωση των δύο φύλων δια της ευλογίας του Θεού με την Θεία Λειτουργία, ενώ εκπληρώνεται και ο πρωταρχικός προορισμός και λόγος της δημιουργίας του ανθρώπου¹². Ο γάμος είναι ένας θεσμός που πάντοτε είχε μυστηριακό χαρακτήρα.

Το Μυστήριο του γάμου είναι άμεσα συνδεδεμένο με την Θεία Ευχαριστία.

Ο γάμος είναι ένα θεσπισμένο μυστήριο. Στον περιούσιο λαό θεωρείται μυστήριο που έχει την αρχή του στη Θεία δημιουργική πλάση. Η ένωση του άνδρα και της γυναίκας με τον φυσικό δεσμό και την ευλογία είναι η βάση του μυστηρίου. Ο σκοπός του γάμου είναι όχι μόνο η ένωση άνδρα και γυναίκας και η γέννηση παιδιών, αλλά η από κοινού θέωση. Η σύζευξη είναι δεσμός φυσικός και πνευματικός διαμέσου της

---

¹² Νίκος Α. Ματσούκας. *Δογματική και συμβολική θεολογία Β : Έκθεση της ορθόδοξης πίστης σε αντιπαράθεση με τη δυτική χριστιανοσύνη*. 2^η έκδ. Θεσσαλονίκη : Πουρναράς, 1999. σ. 495-496. (Στο εξής θα αναφέρεται ως Ματσούκας.).

ευλογίας του Θεού¹³. Ο γάμος είναι «τύπος της του Χριστού παρουσίας» στην Εκκλησία, γιατί η Εκκλησία είναι η νύμφη του Χριστού¹⁴.

Ο Απόστολος Παύλος αναφέρει χαρακτηριστικά «Οι άνδρες να αγαπάτε τις γυναίκες σας, όπως ο Χριστός αγάπησε την εκκλησία και πρόσφερε τη ζωή του γι' αυτήν, ήθελε έτσι να την εξαγιάσει καθαρίζοντας την με το λουτρό του βαπτίσματος και με το λόγο ώστε να την έχει ως νύφη την Εκκλησία με όλη της τη λαμπρότητα, την καθαρότητα και την αγιότητα, χωρίς ψεγάδι ή ελάττωμα ή κάτι παρόμοιο. Το ίδιο και οι άνδρες οφείλουν να αγαπούν τις γυναίκες τους, όπως αγαπούν το ίδιο τους το σώμα. Όποιος αγαπάει τη γυναίκα του αγαπάει τον εαυτό του... Το μυστήριο αυτό είναι μεγάλο, που εγώ σας λέω ότι αναφέρεται στη σχέση Χριστού και Εκκλησίας»¹⁵.

Επομένως η χριστολογική διάσταση του γάμου είναι σημαντική για την Εκκλησία. Γι' αυτό το Μυστήριο του γάμου ήταν και είναι συνδεδεμένο με την Θεία Ευχαριστία. Η τελευταία δίνει και άλλη μια διάσταση στο Μυστήριο εσχατολογικού χαρακτήρα. Παρά το γεγονός ότι ως σαρκική ένωση θεωρείται ο γάμος εγκόσμιο γεγονός, δεν παύει να είναι και ένα πνευματικό γεγονός που στοχεύει όχι μόνο στην ένωση δύο ανθρώπων μεταξύ τους, αλλά και στη συνάφεια των ψυχών που οδηγεί στη Βασιλεία του Θεού. Αποτελεί μάλιστα κατά τη βιβλική εικόνα και σύμβολο της Βασιλείας αυτής¹⁶. Έτσι ο γάμος και η οικογένεια, αποτελούν μια «μικρά Εκκλησία» που πορεύεται προς τη Βασιλεία του Θεού¹⁷.

---

¹³ Ματσούκας, σ. 495-497.

¹⁴ Κακιούση, σ. 41.

¹⁵ Χρήστος Γκότσης, π. Γεώργιος Μεταλληνός κ.α. *Ορθόδοξη πίστη και λατρεία : Α' Γενικού Λυκείου*. Αθήνα : ΠΥΕ «Διόφαντος», 2012. σ. 141. (Στο εξής θα αναφέρεται ως Γκότσης.).

¹⁶ Κακιούση, σ. 42.

¹⁷ Κακιούση, σ. 42.

1.3. Το Μυστήριο του γάμου και η Βασιλεία του Θεού

Ο γάμος είναι ένα Μυστήριο, που οδηγεί στη Βασιλεία του Θεού. Η αμοιβαία αγάπη και ο άγιος έρωτας, που νοιώθει κάποιος για το άλλο φύλο, με την Χάρη του Αγίου Πνεύματος, μεταμορφώνεται σε μια αδιάσπαστη ένωση έτσι ώστε ο ιερός Χρυσόστομος να ορίζει το Γάμο ως: "Μυστήριο της αγάπης"¹⁸. Γι' αυτό και ο αληθινά χριστιανικός γάμος είναι ισόβιος. Η εκκλησία καθόρισε τη σχέση μεταξύ ανδρός και γυναίκας. Η αγάπη μεταξύ των χριστιανών που παντρεύονται οδηγεί στην κατάκτηση του επάθλου που δεν είναι άλλο από τη συμμετοχή τους στη θέωση, όπου θα στεφανωθούν με τα άφθαρτα στέφανα της Βασιλείας του Θεού¹⁹. Γι' αυτό και τα στέφανα όπως και τις λαμπάδες, οι ορθόδοξοι τα φυλάσσουν στα εικονοστάσια των σπιτιών τους.

Τα στέφανα σύμβολά της Βασιλείας του Θεού.

Πριν το τέλος της ακολουθίας του γάμου ο ιερέας λέει την ευχή της λύσεως των στεφάνων. Τα στέφανα είναι πνευματικό έπαθλο που λαμβάνουν οι νεόνυμφοι ότι συνάπτονται άσπιλοι, και οδηγούνται στη

---

¹⁸ Ενοριακός Ναός Αναλήψεως του Χριστού Καλαμάτα. Γάμος. Στο <http://www.naosanalipseos-kal.gr/Kyria/Ekdoseis/E2/e2.html>. Ημερομηνία λήψης 13/12/12.

¹⁹ Ελευθέριος Παπαϊωάννου. *Η εισβολή των εσχάτων στο παρόν δια των μυστηρίων της Εκκλησίας και η εσχατολογική της προοπτική*, (με έμφαση στα Μυστήρια του Γάμου και της Βάπτισης) : Διπλωματική εργασία. Πάτρα : ΕΑΠ, 2010. σ. 29. (Στο εξής θα αναφέρεται ως Παπαϊωάννου.).

θέωση. Αυτή η ευχή είναι η απονομή των στεφάνων από τον Θεό ώστε να διατηρείται «αδιάσπαστη» η συζυγία τους. Στη Βασιλεία του Θεού το δεύτερο γάμο τον θεωρούσαν μοιχεία²⁰. Ο δεύτερος γάμος είναι αιτία αποκλεισμού από τη Βασιλεία των ουρανών. Συνεπώς ο γάμος δεν είναι ένα μυστήριο, που οριοθετείται, αλλά υπό μία πνευματική έννοια, ισχύει στους αιώνες και δεν διαλύεται²¹.

Άλλωστε όπως προαναφέραμε η «ανάληψη» των στεφάνων από το Θεό στη «Βασιλεία» του, δηλώνει το αδιάλυτο του γάμου και δεν είναι απλώς μία εσχατολογική αναφορά. Με τον γάμο και την τεκνογονία, ο άνθρωπος γίνεται συνδημιουργός του Θεού στο έργο της ζωής, και αναλαμβάνει την ευθύνη να μαρτυρήσει στη ζωή του «το μέγα θαύμα του μυστηρίου» της ενώσεως του Χριστού με την Εκκλησία²². Η εσχατολογική αυτή διάσταση του γάμου οδηγεί την ένωση των δύο φύλων στην αιώνια ζωή και την συνεχίζει πέραν του κόσμου ετούτου.

Τέλος στο σημείο αυτό αξίζει να γίνει μία αναφορά στην Αποκάλυψη του Ιωάννη. Ο Γάμος αποκτά εσχατολογικό χαρακτήρα και σχετίζεται με τους γάμους της Εκκλησίας με το Αρνίο όπως μας αποκαλύπτει και ο ευαγγελιστής Ιωάννης: «έφτασε η ώρα για το γάμο του Αρνιού, και η νύφη, που θα γίνει γυναίκα του, ετοιμάστηκε! Και της δόθηκε να φορέσει λινό φόρεμα, λαμπρό κι ολοκάθαρο. Κι αυτό, γιατί το λινό συμβολίζει τα προνόμια των αγίων»²³. Η Βασιλεία του Θεού συμβολίζεται με γαμήλιο τραπέζι, στο οποίο καλεσμένοι είναι όλοι οι άνθρωποι.

---

²⁰ Παπαϊωάννου. σ. 30.

²¹ Παπαϊωάννου. σ. 30-31.

²² Παπαϊωάννου. σ. 33.

²³ *Η Αγία Γραφή (Παλαιά και Καινή Διαθήκη) : Μετάφραση από τα πρωτότυπα κείμενα.* Αθήνα : Ελληνική Βιβλική Εταιρεία, 2003. σ. 419-420.

2 ENOTHTA

2. Η τέλεση και ο συμβολισμός του γάμου

Η σημασία του Μυστηρίου του γάμου όπως αναλύθηκε κατά την προηγούμενη ενότητα γίνεται φανερή και στην τελετουργία του γάμου. Αν και ξέχωρο πλέον το Μυστήριο του γάμου απ' την Θεία Ευχαριστία δεν έχει χάσει τον εκκλησιολογικό και εσχατολογικό του προσανατολισμό. Ακόμη και τα σύμβολα της γαμήλιας τελετής φανερώνουν τον παραπάνω προσανατολισμό. Βέβαια στην σημερινή εποχή δεν λείπουν φαινόμενα εκκοσμίκευσης του Μυστηρίου του γάμου, τα οποία δεν θα πρέπει να αλλοιώνουν την ουσία του.

2.1. Η τελετουργία του γάμου

Η γαμήλια τελετή ξεκινάει με τον αρραβώνα σε περίπτωση που δεν έχει τελεστεί ξέχωρα πιο πριν. Το ζευγάρι περιμένει στην πόρτα της εκκλησίας όπου ο ιερέας θα τους ρωτήσει αν είναι δική τους επιθυμία να έρθουν εις γάμου κοινωνία. Ο αρραβώνας μπορεί να γίνει και ως ξεχωριστή τελετή πριν από τον γάμο. Στην σημερινή του μορφή ο αρραβώνας περιλαμβάνει τρεις ευχές²⁴. Έπειτα θα τους οδηγήσει μέσα στην εκκλησία μπροστά από το τραπέζι του μυστηρίου. Ο ιερέας θα ευλογήσει τις βέρες και ο κουμπάρος θα τις περάσει στο δεξί χέρι του ζευγαριού όπου θα αλλάξει τις βέρες τρεις φορές, συμβολίζοντας την

---

²⁴ Φίλιας, σ. 66.

ένωση τους «εις σάρκαν μίαν». Ο ιερέας θα ευλογήσει την ένωση αυτή τοποθετώντας το άμφιο του πάνω στα ενωμένα χέρια του ζευγαριού²⁵.

Η Ακολουθία του Γάμου αρχίζει με την λειτουργική εκφώνηση: «Ευλογημένη η Βασιλεία του Πατρός...». Αποτελείται από πέντε μέρη που είναι τα ακόλουθα:

- 1) Τις ευχές.
- 2) Την τοποθέτηση των γαμήλιων στεφάνων στα κεφάλια του ζευγαριού.
- 3) Τα αναγνώσματα.
- 4) Την Κυριακή Προσευχή και την επίδοση του κοινού ποτηριού.
- 5) Τον κυκλικό χορό γύρω από το γαμήλιο τραπέζι, τον γνωστό χορό του Ησαΐα²⁶.

Η πρώτη εκτενής ευχή της συγκεκριμένης ακολουθίας ζητάει από το Θεό να συμπεριλάβει το συγκεκριμένο ζευγάρι στη συντροφιά των αγίων ζευγαριών. Η δεύτερη ευχή αναφέρεται στην ευλογία του συγκεκριμένου ζευγαριού από τον Θεό: « Ευλόγησον αυτούς... διαφύλαξον αυτούς... μνημόνευσον αυτούς», καλώντας όλο το εκκλησίασμα να ενώσει τις προσευχές του στις διαδοχικές αιτήσεις του ιερέα²⁷. Στην συνέχεια ο ιερέας κρατάει στο δεξί του χέρι τα δύο στέφανα, κάνει το σημείο του σταυρού στο κεφάλι του γαμπρού και, έπειτα της νύφης. Οι νυμφευόμενοι στεφανώνονται για να βλέπουν ο ένας τον άλλο ως φανέρωση και εικόνα του Θεού, και όχι ως αντίπαλο και ξένο. Επίσης,

---

²⁵ Κακιούση. σ. 44.

²⁶ Κακιούση. σ. 44.

²⁷ Κακιούση. σ. 44-45.

τα στέφανα συμβολίζουν τη θεϊκή και αιώνια ανταμοιβή για την αγωνιστικότητα του ανθρώπου που προσπαθεί και νικάει τα πάθη του²⁸.

Μετά την ανάγνωση του Αποστόλου και του Ευαγγελίου συνεχίζεται η ακολουθία του γάμου που περιλαμβάνει την εκτενή ικεσία, τα πληρωτικά, την Κυριακή προσευχή και τη μετάληψη από το γαμήλιο ζευγάρι του ευλογημένου κρασιού που περιέχει το κοινό ποτήριο και μας υπενθυμίζει έντονα το γεγονός ότι αυτή η ακολουθία κατανοήθηκε από την Εκκλησία ως Ευχαριστιακή λειτουργία²⁹. Ύστερα από την μετάληψη του κρασιού από το κοινό ποτήριο ο ιερέας ενώνει τα δεξιά χέρια του γαμπρού και της νύφης και τους οδηγεί τρεις φορές σε κυκλική πορεία γύρω από το τραπέζι της τελέσεως του γάμου.

Ο χορός του Ησαΐα.

Ο κύκλος είναι σύμβολο της αιωνιότητας και υπογραμμίζει ότι ο γάμος είναι μια μόνιμη δέσμευση. Επιπλέον εκφράζει τη χαρά και το πανηγυρικό αίσθημα. Στο τέλος της Ακολουθίας τα στέφανα αίρονται με τις ταιριαστές για την περίπτωση προτροπές και ευχές. Ο ιερέας εύχεται στο Θεό: «Λάβε τα στεφάνια αυτά και διατήρησέ τα στην Ουράνια Βασιλεία Σου ακηλίδωτα, άμεμπτα και μακριά από κάθε κακό, στους

²⁸ Κακιούση. σ. 45.

²⁹ Κακιούση. σ. 46-47.

αιώνες των αιώνων»³⁰. Η ευχή αυτή τονίζει ότι τα στέφανα τα οποία τοποθετούνται στα κεφάλια του ζευγαριού, διατηρούνται στη Βασιλεία του Θεού και ότι ο σκοπός του γάμου δεν είναι άλλος από την κατάκτηση του Παραδείσου ³¹.

2.2. Τα σύμβολα του γάμου

Η άρμωση των δεξιών χειρών: γίνεται κατά την διάρκεια της τρίτης ευχής της ακολουθίας του γάμου. Ο ιερέας ενώνει τα χέρια των νυμφευόμενων και παραδίδει κατά κάποιο τρόπο τον έναν στον άλλο, με την ίδια έννοια, που ο Θεός ως δημιουργός και νυμφαγωγός του πρώτου ζευγαριού παρέδωσε στον Αδάμ την γυναίκα του Εύα³².

Η άρμωση των δεξιών χειρών.

Τα δαχτυλίδια: είναι η σφραγίδα της ένωσης άλλα και η έκφραση της σταθερότητας της σχέσης, της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και αλληλοπεριχώρησης των συζύγων οι οποίοι «συναρμόζονται» με τον Χριστό και γίνονται ένα³³.

---

³⁰ Κακιούση. σ. 47.

³¹ Κακιούση. σ. 47.

³² Δημήτριος Β. Τζέροπος. *Σύμβολα και συμβολισμοί κατά την τέλεση του Ορθόδοξου Γάμου*. Στο <http://www.ecclesia.gr/greek/holysynod/committees/worship/tserpos-symbGamou.pdf>. Ημερομηνία λήψης 13/12/12.

³³ Φίλιας. σ. 66-67.

Η Στέψη και τα στέφανα: ο ιερέας κρατά στο δεξί του χέρι τα δυο στέφανα, κάνει το σημείο του σταυρού στο κεφάλι του γαμπρού και ακολούθως της νύφης. Οι σύζυγοι στεφανώνονται ως άρχοντες, διότι αποκτούν και πάλι τη θέση του συνδημιουργού³⁴. Τα στέφανα αποτελούν την επιβράβευση της εντιμότητας του ζευγαριού μέχρι τον Γάμο.

Το κοινό ποτήριο: θυμίζει ότι κάποτε το Μυστήριο του γάμου γινόταν μαζί με την Θεία Ευχαριστία και ότι οι νεόνυμφοι μεταλάμβαναν. Υπενθυμίζει επίσης ότι οι σύζυγοι θα έχουν πλέον κοινή συμμετοχή στις χαρές και στις λύπες³⁵.

Το κοινό ποτήριο.

Ο χορός του Ησαΐα: ο χορός γύρω από το τραπέζι με το τροπάριο «Ησαΐα χόρευε...» εκφράζει τη χαρά και το πανηγυρικό αίσθημα που συνοδεύει το Γάμο. Επίσης έκφραση ευχής για την ευτεκνία και την προκοπή του ζεύγους είναι το ρύζι που ρίχνεται κατά τη διάρκεια του κυκλικού χορού. Τέλος τονίζεται η σχέση του γάμου με το μυστήριο της Σάρκωσης του Χριστού³⁶.

---

³⁴ Γκότσης, σ. 142.

³⁵ Γκότσης, σ. 142-143.

³⁶ Γκότσης, σ. 143.

Τα κουφέτα: συμβολίζουν τις χαρές και τις λύπες του γάμου. Συμβολίζουν επίσης την γονιμότητα και τους διαδόχους που θα αποκτήσει το ζευγάρι. Η σκληρότητα του αμυγδάλου αντιπροσωπεύει την αντοχή του γάμου, ενώ η γεύση του, τη γλυκύτητα της γεύσης της ζωής. Προστίθεται η επίστρωση της ζάχαρης, ώστε η ζωή για τους νεόνυμφους να έχει περισσότερη γλυκύτητα από πικρία.

Οι λαμπάδες: το άναμμα κεριών ή λαμπάδων μέσα στα πλαίσια της προσευχής στην Ορθόδοξη παράδοση, συμβολίζει το φως του Χριστού, το οποίο φωτίζει και αγιάζει κάθε «άνθρωπον ερχόμενον εις τον κόσμον». Συμβολίζει επίσης και τις φλόγες της Πεντηκοστής. Οι λαμπάδες έρχονται σβησμένες στην Εκκλησία, και φεύγουν αναμμένες. Κινούνται πάντοτε μπροστά από το ζευγάρι, συμβολίζοντας το φως του Χριστού, το οποίο παίρνουν από το Μυστήριο οι νεόνυμφοι για να φωτίζει το δρόμο τους, στην καινούργια τους ζωή.

2.3. Ο γάμος ως Μυστήριο ή κοσμική τελετή;

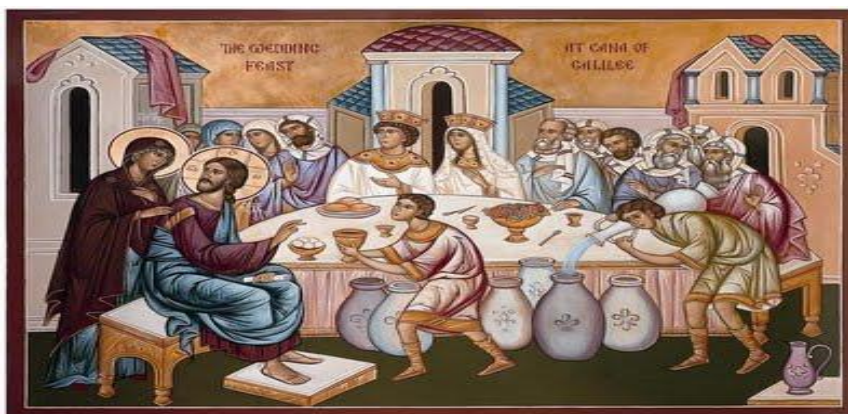
Με την ιερολογία ο γάμος ξεπερνάει τα όρια της συμβολαιογραφικής πράξης, του απλού κοινωνικού γεγονότος που εξυπηρετεί μια βιολογική ανάγκη, όπως ακριβώς συμβαίνει με τον πολιτικό γάμο και τις σύγχρονες μορφές συμβίωσης, και γίνεται υπόθεση ολόκληρης της Εκκλησίας³⁷. Εντάσσεται ο γάμος στο σώμα της Εκκλησίας που σημαίνει ότι ανυψώνεται από τα εγκόσμια και φθαρτά στα αιώνια και αληθινά. Ο εσχατολογικός λοιπόν προσανατολισμός του γάμου είναι

---

³⁷ Κακιούση. σ. 47.

ολοφάνερος. Αποτελεί μάλιστα κατά τη βιβλική εικόνα και σύμβολο της Βασιλείας αυτής³⁸.

Ο απόστολος Παύλος ονομάζει το γάμο μυστήριο. Με τον όρο αυτό θέλει να μας δείξει ότι με τη γαμική ένωση ο άνθρωπος δεν ικανοποιεί μόνο τις σεξουαλικές ανάγκες της γήινης βιολογικής ύπαρξής του, αλλά επίσης-εξαιτίας αυτής της ένωσης-συνειδητοποιεί και κάτι πολύ σπουδαίο, που αναφέρεται στον σκοπό για τον οποίο δημιουργήθηκε, δηλαδή τη δυνατότητα εισόδου και μετοχής του στο χώρο της αιωνιότητας, στη Βασιλεία των Ουρανών³⁹. Ονομάζοντας το γάμο μυστήριο, ο απόστολος Παύλος δηλώνει με τον πιο κατηγορηματικό τρόπο ότι ο γάμος κατέχει πλέον τη θέση του στη Βασιλεία των Ουρανών. Ο άνδρας, ως φυσική οντότητα, ενώνεται στο γάμο με τη διαφορετική βιολογικά φυσική οντότητα της γυναίκας του «εις σάρκα μίαν», γίνονται δηλαδή μία ύπαρξη, ακριβώς όπως ο Υιός του Θεού με τη σάρκωσή Του παύει να είναι μόνο ο εαυτός Του, δηλαδή Θεός, και γίνεται επίσης άνθρωπος, έτσι ώστε η σύναξη του λαού Του να μπορεί να αποτελέσει το σώμα Του⁴⁰.

Ο Γάμος στην Κανά.

³⁸ Κακιούση. σ. 47.

³⁹ Κακιούση. σ. 47.

⁴⁰ Κακιούση. σ. 47.

Στην σημερινή εποχή παρατηρούνται εκφυλιστικά φαινόμενα σε σχέση με το Μυστήριο του Γάμου. Η εκκοσμίκευση τείνει να μεταβάλλει το Μυστήριο σε κοσμική φιέστα. Σ' αυτό συντελεί η βαθύτερη άγνοια της ουσίας του Γάμου καθώς και έλλειψη εκκλησιαστικής πνευματικότητας. Όπως αναφέρει ο Σεβασμιότατος Μητροπολίτης Πατρών κ.κ. Χρυσόστομος «...Οι περισσότεροι νέοι προσέρχονται πνευματικά άπροετοίμαστοι στὸν Γάμο. Λείπει ἡ προσευχή, ἡ ἐκζήτηση τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἡ ἐξομολόγηση, ἡ Θεία Κοινωνία...»⁴¹. Γι' αυτήν την κατάσταση είναι υπεύθυνοι τόσο οι λαϊκοί όσο και οι κληρικοί.

Στην εκκοσμίκευση του Γάμου συντελούν και άλλοι παράγοντες όπως η διακόσμηση του Ναού με διάφορα στολίδια τα οποία δεν έχουν καμιά σχέση με την ιερότητα του χώρου. Η έλλειψη σεμνότητας και σοβαρότητας εκ μέρους των συμμετεχόντων στο Μυστήριο του Γάμου. «...Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ντύνεσαι κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο ὅταν πηγαίνης στὴν θάλασσα γιὰ μπάνιο καὶ ὅταν εἰσέρχεσαι στὸν Ἱερὸ Ναό...»⁴². Η προσπάθεια κάποιων κληρικών σε σπάνιες περιπτώσεις να κερδίσουν χρήματα από το Μυστήριο. Κυρίως όμως η τάση που επικρατεί στους περισσότερους περί ιδιωτικού Μυστηρίου. Ο Γάμος σύμφωνα με αυτήν την αντίληψη είναι μια ιδιωτική υπόθεση η οποία αφορά συγγενείς και φίλους.

---

⁴¹ Σεβ. Μητροπολίτης Πατρών κ.κ. Χρυσόστομος. *Γνωρίζουμε άραγε τι είναι το Μυστήριο του Γάμου;*(α' μέρος). Στο [file:///C:/Users/xop/Desktop/%CE%93%CE%BD%CF%89%CF%81%CE%AF%CE%B6%CE%BF%CF%85%CE%BC%CE%B5%20%CE%AC%CF%81%CE%B1%CE%B3%CE%B5%20%CF%84%CE%B9%20%CE%B5%CE%AF%CE%BD%CE%B1%CE%B9%20%CF%84%CE%BF%20%CE%9C%CF%85%CF%83%CF%84%CE%AE%CF%81%CE%B9%CE%BF%20%CF%84%CE%BF%CF%85%20%CE%93%CE%AC%CE%BC%CE%BF%CF%85%3B\(%CE%B1%CE%84%20%CE%BC%CE%AD%CF%81%CE%BF%CF%82\)%20%20%20%CE%A7%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%A6%CE%BF%CE%B9%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%94%CF%81%CE%AC%CF%83%CE%B7.htm](file:///C:/Users/xop/Desktop/%CE%93%CE%BD%CF%89%CF%81%CE%AF%CE%B6%CE%BF%CF%85%CE%BC%CE%B5%20%CE%AC%CF%81%CE%B1%CE%B3%CE%B5%20%CF%84%CE%B9%20%CE%B5%CE%AF%CE%BD%CE%B1%CE%B9%20%CF%84%CE%BF%20%CE%9C%CF%85%CF%83%CF%84%CE%AE%CF%81%CE%B9%CE%BF%20%CF%84%CE%BF%CF%85%20%CE%93%CE%AC%CE%BC%CE%BF%CF%85%3B(%CE%B1%CE%84%20%CE%BC%CE%AD%CF%81%CE%BF%CF%82)%20%20%20%CE%A7%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%A6%CE%BF%CE%B9%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%94%CF%81%CE%AC%CF%83%CE%B7.htm). Ημερομηνία λήψης 13/12/12. (Στο εξής θα αναφέρεται ως Χρυσόστομος.).

⁴² Χρυσόστομος.

3 ENOTHTA

3. Ήθη και έθιμα του Κιμωλιάτικου γάμου

Όπως σε κάθε τόπο έτσι και στην Κίμωλο ο γάμος συνδέεται με πατροπαράδοτα ήθη και έθιμα. Αυτά καθιστούν τον Κιμωλιάτικο γάμο ξεχωριστό και άκρως παραδοσιακό. Ο Κιμωλιάτικος γάμος διαρκεί τρεις μέρες και περιλαμβάνει πολλαπλά δρώμενα πριν, κατά την μέρα του Μυστηρίου και μετά απ' αυτό. Μια σειρά από φαγητά και ειδικά κεράσματα έχουν ως στόχο να ευχαριστήσουν τους καλεσμένους. Ιδιαίτερη παραδοσιακή μουσική και χοροί συνοδεύουν κάθε στιγμή του παραδοσιακού Κιμωλιάτικου γάμου.

3.1. Παραδοσιακά έθιμα του Κιμωλιάτικου γάμου

Ο παραδοσιακός γάμος της Κιμώλου διαφέρει αρκετά από το γάμο των άλλων περιοχών της Ελλάδος. Πριν από το γάμο οι υποψήφιοι γαμπροί ζητούσαν «μπατίκια», δηλαδή προίκα. Η προίκα ήταν συγκεκριμένη στον Κιμωλιάτικο γάμο. Ο πατέρας έδινε στην κόρη για προίκα, έναν καναπέ, ένα κρεβάτι, μία κασέλα, ρούχα, τα λεγόμενα στρωσίδια. Στο γαμπρό οι γονείς δίνουν κασέλα, κιλίμια, δηλαδή τα χαλιά, το τιλάρο, δηλαδή το στρώμα, κτήματα, ζώα και ένα εικόνισμα που παίρνει την ημέρα του γάμου όταν τον παίρνουν από το σπίτι του πατέρα του⁴³. Μαζί με την προίκα του γαμπρού παίρνουν από το σπίτι του τέσσερα κοφίνια με ψωμί τα οποία τα φτιάχνουν εκείνη την ημέρα.

---

⁴³ Ιωάννης Επ. Μάντζαρης . *Κιμωλιών ήθη και έθιμα : Λαογραφικές προσεγγίσεις*. Κίμωλος : Κουγιουμτζής, 2005. σ. 51. (Στο εξής θα αναφέρεται ως Μάντζαρης.).

Ο αρραβώνας στην Κίμωλο γίνεται ένα μήνα πριν το γάμο, αλλά είναι άτυπος, γιατί ο τυπικός αρραβώνας γίνεται την ημέρα του γάμου. Πριν το γάμο υπάρχουν και ορισμένες προετοιμασίες. Οι κυριότερες είναι να φτιάξουν το παραδοσιακό παστέλι και τα κουλούρια του γάμου τα οποία αποτελούν το «κανίσκι» το οποίο δίνουν στους καλεσμένους του γάμου όταν τους πηγαίνουν το δώρο. Επίσης μία με δύο μέρες πριν το γάμο ετοιμάζουν και τα φαγητά για το τραπέζι του γάμου. Η ενδυμασία στο γάμο, για το γαμπρό είναι το κουστούμι και για την νύφη παλιότερα ήταν ένα καλό φόρεμα και αργότερα το νυφικό⁴⁴.

Την ημέρα του γάμου ξεκινούν τα βιολιά μία με τρεις ώρες πριν το γάμο και γυρνούν στους δρόμους για να μαζευτεί ο κόσμος. Στην αρχή παίζουν την κουμπάρα, η οποία έχει στο σπίτι της τις λαμπάδες και τα στέφανα. Στην συνέχεια πηγαίνουν να πάρουν τον γαμπρό μαζί με τα προικιά του και να τα πάνε στο σπίτι της νύφης. Όταν φτάσει ο γαμπρός στρώνουν το κρεβάτι, γίνεται ο αγιασμός και ο αρραβώνας. Πριν φύγουν από το σπίτι χορεύουν ο γαμπρός και τα συμπεθεριά τη νύφη και την κουμπάρα. Στο σπίτι κερνάνε τους καλεσμένους παστέλι και στη συνέχεια πηγαίνουν στην εκκλησία όπου τελείται το Μυστήριο.

Μετά την εκκλησία πηγαίνουν στο σπίτι των νεόνυμφων και κερνάνε τους καλεσμένους ούζο, παστέλι, και κουφέτα. Μετά το σπίτι πηγαίνουν στο κάστρο όπου γίνεται το τραπέζι του γάμου. Στη συνέχεια χορεύει ο γαμπρός την νύφη και την κουμπάρα, έπειτα όσοι καλεσμένοι θέλουν χορεύουν την νύφη και της κερμάνε λεφτά. Μετά δίνουν σε όλους

---

⁴⁴ Προφορική μαρτυρία της κυρίας Κατερίνας Λογοθέτη. (Στο εξής θα αναφέρεται ως Λογοθέτη.).

το κουλούρι του γάμου στο τέλος της βραδιάς. Όταν πάνε στο σπίτι τραγουδούν την καληνυχτιά⁴⁵.

Παραδοσιακό κουλούρι Κιμώλου.

Η δεύτερη μέρα του γάμου ξεκινάει γύρω στις δέκα το πρωί. Πηγαίνουνε στο σπίτι των νεόνυμφων και τους ξυπνάνε τραγουδώντας τη «μακινάδα». Χτυπάνε πόρτες και παράθυρα μέχρι να ξυπνήσει το ζευγάρι. Όταν ανοίξουν τις πόρτες κερνάνε τον κόσμο παστέλι και ποτό. Έπειτα το ζευγάρι τρώει κοτόσουπα που έχουν φτιάξει οι μητέρες του γαμπρού και της νύφης. Στη συνέχεια όταν τελειώσουν οι μάγειρες το μαγείρεμα των φαγητών, γύρω στις δώδεκα με μία το μεσημέρι, ο κόσμος μαζεύεται στο κέντρο ή στο σπίτι και τρώνε κοκκινιστό κρέας, το οποίο είναι συνήθως κατσίκι ή αρνί, πατάτες λεμονάτες και ό,τι άλλο έχει περισσέψει από την προηγούμενη μέρα. Την ώρα του τραπεζιού ορισμένες κυρίες μεγάλες σε ηλικία τραγουδούν τραγούδια του τραπεζιού. Όταν φάνε και γλεντήσουν, τελειώνοντας την μέρα χορεύουν σούστα σε όλο το χωριό⁴⁶.

Την τρίτη και τελευταία μέρα του γάμου, όλος ο κόσμος πηγαίνει στο σπίτι του πατέρα του γαμπρού όπου γίνεται το τραπέζι, με έξοδα του πατέρα του γαμπρού. Τρώνε, χορεύουν και αφού γλεντήσουν όλη μέρα, στο τέλος ξαναχορεύουν τη σούστα στο χωριό και στη συνέχεια πηγαίνει

---

⁴⁵ Λογοθέτη.

⁴⁶ Προφορική μαρτυρία της κυρίας Άννας Γαλανού.

το ζευγάρι στο σπίτι. Έτσι τελειώνει η διαδικασία του γάμου. Μετά το γάμο, οι νεόνυμφοι είναι υποχρεωμένοι να μην πετάξουν τα σκουπίδια τους για σαράντα ημέρες γιατί το θεωρούν γρουσουζιά⁴⁷.

3.2. Γαμήλια τραγούδια του Κιμωλιάτικου γάμου

(Δίστιχα κατά το στρώσιμο του νυφικού κρεβατιού)

Στολίστε τη νύφη μας και βγάλε τηνε όξω

να πα 'να την ταιριάξουνε μ' ένα κλαδάκι μόσχο.

Όμορφη κι ομορφότερη

κι απ' όλες πιο καλύτερη.

Μέσ' στ' άσπρα σ' είδα σήμερα, μέσ' στ' άσπρα τα κάτασπρα,

κ' ενόμιζα πως ήβλεπα τον ουρανό με τ' άστρα.

Απάνω στη γριλάντα σου χρυσή βάγια μπλεγμένη,

στην καμάρα ντου βασιλιά είσαι ζουγραφισμένη.

Ας είν' η ώρα το λοιπό

στη νύφη και εις το γαμπρό.

Όμορφοκαμωμένη μου, ποιος σου' δωκε τη χάρι

να νίβγεσαι με το νερό, να λάμπης σα φεγγάρι.

---

⁴⁷ Μάντζαρης. σ. 51.

Ομορφοκαμωμένη μου, πράσινης δάφνης φύλλο
μαλαματένιο μου κλειδί π' ανοίγουνε τον ήλιο.

Ομορφοκαμωμένη μου, κλειδί της Εγγλιτέρας
κι αντικλείδο τση Βενετιάς κ' ήλιε της ημέρας⁴⁸.

(Δίστιχα κατά τον στολισμό της νύφης)

Να ήξερα την αμπελιά πού μπλέκαν το στεφάνι,
ήθελε να τη πότιζα νερό του Ιορδάνη.

Όταν σ' εγένν η μάννα σου ήτανε μέρα σκόλη,
ηλουτρογούσ' η Παναγιά με δώδεκα Απόστολοι.

Επάνω στα στεφάνια σου θα βάλω την ευχή μου,
γιατί ποτέ δεν έφυγες από την εντολή μου.

Σύρμα και τέλι θα γενώ κουμπιά του γελεκιού σου,
μεταξωτά ποκάμισα του πρέπουν του κορμιού σου.

Ας είν' η ώρα η καλή
στ' αντρογυνο που θα γενή.

Η νύχτα η αποψινή μοιάζει με το φεγγάρι
παντρεύεται ο φιλιότσος μου κι είναι χαρά μεγάλη.

Το μπόι σου ναι νόστιμο πρέπει να το καυχάσαι,

---

⁴⁸ Στέφανος Δ. Ήμελλος. Δημοτικά τραγούδια της Κιμώλου. Στο *Κιμωλιακά : Τόμος Ζ*. Αθήνα : χ.ε. ,1977. σ. 287-288. (Στο εξής θα αναφέρεται ως Ήμελλος.).

έχεις και το ελκυστικό κι οποία σε δη αγαπά σε.

Το μπόι σου 'ναι όμορφο το ίδει σου ωραίο,

δεν είν' θαρρώ ώσαν εσέ στον κόσμo άλλος νέος⁴⁹.

(Δίστιχα κατά τον στολισμό του γαμπρού)

Επήραμε την πέρδικα την πενταπλουμισμένη

κι αφήσαμε την γειτονιά σαν χωρά κουρσευμένη.

Απόψε γάμος γίνεται, καινούριο περιβόλι,

απόψ' αποχωρίζεται η κόρη απ' τον κύρη.

Απόψε γάμος γίνεται καινούριο πανηγύρι,

απόψ' αποχωρίζεται υιός από τον κύρη.

Άνοιξαν οι επτά ουρανοί τα δώδεκα ευαγγέλια

κ' επήραν το παιδάκι μου μέσ' απ' τα δυο μου χέρια.

Του τόπου μας το ένθιμο του τόπου το συνήθι,

πρώτα παινέουν το γαμπρό και δεύτερον τη νύφη.

Τα καντούνια του σπιτιού σου

η ευκή του πεθερού σου⁵⁰.

(Δίστιχα μετά την τελετή της στέψης)

---

⁴⁹ Ήμελλος, σ. 289-290.

⁵⁰ Ήμελλος, σ. 290.

Απόψε να μην κλείσετε πόρτες και παραθύρια,
γιατί θα ρθει η μάνα της να της 'φρηθή να φύγη.
Νύφη μου, μη πικραίνεσαι πως ορφανή πανδρευθείς
επήρες καλό σύζυγο, όπου θα σε προσέχη.
Ας τραγουδήση η μάνα της να δώσει την ευχή της,
γιατί δεν έβγηκε ποτέ απ' την υπακοή της⁵¹.
(Δίστιχα κατά την διάρκεια του τραπέζιού του γάμου)
Φάτε και πιήτε, άρχοντες, κ' εγώ θα τραγουδήσω
ρόδα και τριαντάφυλλα την τάβλα θα γεμίσω.
Εις υγεία πρύμης πλώρη
και στη συντροφιά μας όλη.
Σαν τι τραγούδι να σου πω, γαμπρέ μου. να σ' αρέσει
που 'χεις αγγελικό κορμί και δαχτυλίδι μέση.
Γαμπρέ μου, να την χαίρεσαι τη νέα όπου πήρες,
γιατί απ' όλα τα καλά την μοίρασαν οι Μοίρες.
Την ευκή τσ' ευκής μου να χης,
δίχως να δουλεύεις να 'χης⁵².

---

⁵¹ Ήμελλος, σ. 293.

⁵² Ήμελλος, σ. 290-291.

3.3. Ρυθμός και μελωδία των Κιμωλιάτικων γαμήλιων τραγουδιών

Τα παραδοσιακά τραγούδια της Κιμώλου συνοδεύονται κατά κύριο λόγο από βιολί και λαγούτο. Τα παλιότερα χρόνια έπαιζαν και σουραύλι, καθώς επίσης και τσαμπούνα και τουμπί. Άλλες φορές υπήρχε και λύρα. Η Κίμωλος έχει για κύριο χορό της τον συρτό. Επίσης χορεύουν και μπάλο, σούστα, καλαματιανό, ζειμπέκικο, σέρβικο. Ο χορός στην Κίμωλο είναι χαρακτηριστικό στοιχείο στο ξεκίνημα ενός γλεντιού, όπως στο γάμο. Έτσι αρχικά παίζονται τραγούδια της τάβλας δηλαδή του τραπεζιού, και μετά αρχίζουν τον χορό⁵³.

Παραδοσιακοί οργανοπαίχτες.

Όπως φαίνεται στα παρακάτω παραδείγματα ο ρυθμός στα Κιμωλιάτικα τραγούδια του γάμου είναι 4/8. Πρόκειται δηλαδή για δίσημο ρυθμό, όπου κάθε μέτρο αποτελείται από δυο κινήσεις. Χαρακτηριστική είναι επίσης η επανάληψη **ρυθμικών και μελωδικών** στοιχείων.

---

⁵³ Θωδωρής Γ.Λιβάνιος. *Οι ρίζες των Κοινών παραδοσιακών τραγουδιών Κιμώλου-Σερίφου* : Λαογραφική Έρευνα Θωδωρής Γ. Λίβανος. Κίμωλος : Δήμος Κιμώλου, 2011. σ. 21-22.

Φᾶ-σε και πιῆ-σε, ἄρ-χον-τες. κ' ἐ-γὼ θά-τρα σου δὴ-σω. πο-δα σου τρι-αν-τά-φυλ-λα σου τὰ-βλα θά-γε-μι σου.

Ανάλυση του ρυθμού και της μελωδίας.

Όπως φαίνεται στα αποσπάσματα, οι μελωδίες που σημειώνονται με το ίδιο γράμμα είναι παρόμοιες. Επίσης, σε πολλά σημεία, η μελωδία διανθίζεται με ποικιλματικούς και διαβατικούς φθόγγους⁵⁴.

γράφω-γράφω-γράφω-γράφω-γράφω-γράφω-γράφω-γράφω-γράφω-γράφω να πε-ρά-σου με-σιν-πιά-τω Νη-γει-κοί και φα-ω-μέ-νοι νη-σαι. σοί και φα-ω-μέ-νοι, νη-γει-σοί και φα-ω-μέ-νοι, Θ-λοι τρέ-χουν οι-κα-μέ-νοι.

Ανάλυση του ρυθμού και της μελωδίας.

⁵⁴ Η ανάλυση έγινε από την καθηγήτρια Ιωαννίδου Γεωργία.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Κάθε τόπος χαρακτηρίζεται μοναδικός χάρη στην ιστορία του και την πολιτιστική του κληρονομιά. Η Κίμωλος, ένα νησί με λίγους κατοίκους αλλά με έντονη θρησκευτικότητα, αποτέλεσε στο πέρας της ιστορίας τόπο πολιτισμικής ανάπτυξης και δημιουργίας. Ιδιαίτερα ήθη και έθιμα ήρθαν να προστεθούν και να περιβάλλουν την εκκλησιαστική παράδοση και συγκεκριμένα το Μυστήριο του Γάμου. Ένα μυστήριο με βαθιά ευχαριστιακή και εσχατολογική διάσταση που σήμερα τείνει να γίνει κοσμική φιέστα. Για να αποφευχθεί ο κίνδυνος αυτός επιχειρήθηκε η ανάλυση του Μυστηρίου του Γάμου και η διασύνδεσή του με την τοπική παράδοση.

Η βαθύτερη γνώση της ιστορίας ενός τόπου δεν αφορά μόνο το παρελθόν αλλά συνδέεται με το παρόν και το μέλλον. Η απόκτηση γνώσεων γύρω από την πολιτισμική παρουσία της Κιμώλου και την ορθή εκκλησιαστική παράδοση μπορεί να οδηγήσει σε μεγαλύτερο σεβασμό τους. Η διαφύλαξη και η αξιοποίηση της παράδοσης γίνονται εντονότερες με την μελέτη της ιστορίας ενός τόπου, του πολιτισμού του, των ηθών και των εθίμων του. Η αγάπη προς την εκκλησιαστική μας παράδοση δεν περιορίζεται ασφαλώς στα πλαίσια μιας ερευνητικής εργασίας. Ωστόσο, μ' αυτήν την εργασία η φροντίδα και ο ζήλος για την εκκλησιαστική παράδοση και τον τόπο μας αναζωπυρώθηκαν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΓΚΟΤΣΗΣ, Χρήστος, π. Γεώργιος Μεταλληνός κ.α. *Ορθόδοξη πίστη και λατρεία : Α' Γενικού Λυκείου*. Αθήνα : ΙΤΥΕ «Διόφαντος», 2012.
2. *Η Αγία Γραφή (Παλαιά και Καινή Διαθήκη) : Μετάφραση από τα πρωτότυπα κείμενα*. Αθήνα : Ελληνική Βιβλική Εταιρεία, 2003.
3. ΉΜΕΛΛΟΣ, Στέφανος Δ. *Δημοτικά τραγούδια της Κιμώλου*. Στο *Κιμωλιακά : Τόμος Ζ*. Αθήνα : χ.ε. , 1977.
4. ΛΙΒΑΝΙΟΣ, Θοδωρής Γ. *Οι ρίζες των Κοινών παραδοσιακών τραγουδιών Κιμώλου-Σεριφου : Λαογραφική Έρευνα Θοδωρής Γ. Λίβανος*. Κίμωλος : Δήμος Κιμώλου, 2011.
5. ΚΑΚΙΟΥΣΗ, Ιωάννα. *Το Μυστήριο του Γάμου και οι σύγχρονες μορφές συμβίωσης : Διπλωματική εργασία*. Πάτρα : ΕΑΠ, 2009.
6. ΜΑΝΤΖΑΡΗΣ, Ιωάννης Επ. *Κιμωλιών ήθη και έθιμα : Λαογραφικές προσεγγίσεις*. Κίμωλος : Κουγιουμτζής, 2005.
7. ΜΑΤΣΟΥΚΑΣ, Νίκος Α. *Δογματική και συμβολική θεολογία Β : Έκθεση της ορθόδοξης πίστης σε αντιπαράθεση με τη δυτική χριστιανοσύνη*. 2^η έκδ. Θεσσαλονίκη : Πουρναράς, 1999.
8. ΠΑΠΑΙΩΑΝΝΟΥ, Ελευθέριος. *Η εισβολή των εσχάτων στο παρόν δια των μυστηρίων της Εκκλησίας και η εσχατολογική της προοπτική, (με έμφαση στα Μυστήρια του Γάμου και της Βάπτισης) : Διπλωματική εργασία*. Πάτρα : ΕΑΠ, 2010.
9. ΦΙΛΙΑΣ, Γεώργιος. *Πίστη και Βίωμα της Ορθοδοξίας : Β' Η Λατρεία της Ορθόδοξης Εκκλησίας*. Πάτρα : ΕΑΠ, 2002.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

10. Ενοριακός Ναός Αναλήψεως του Χριστού Καλαμάτα. Γάμος. Στο <http://www.naosanalipseos-kal.gr/Kyria/Ekdoseis/E2/e2.html>.
Ημερομηνία λήψης 13/12/12.
11. ΤΖΕΡΠΙΟΣ, Δημήτριος Β. Σύμβολα και συμβολισμοί κατά την τέλεση του Ορθόδοξου Γάμου. Στο <http://www.ecclesia.gr/greek/holysynod/committees/worship/tserpos-symbGamou.pdf>. Ημερομηνία λήψης 13/12/12
12. Σεβ. Μητροπολίτης Πατρών κ.κ. Χρυσόστομος. Γνωρίζουμε άραγε τι είναι το Μυστήριο του Γάμου;(α' μέρος). Στο [file:///C:/Users/xop/Desktop/%CE%93%CE%BD%CF%89%CF%81%CE%A%CF%B6%CE%BF%CF%85%CE%BC%CE%B5%20%CE%AC%CF%81%CE%B1%CE%B3%CE%B5%20%CF%84%CE%B9%20%CE%B5%CE%AF%CE%BD%CE%B1%CE%B9%20%CF%84%CE%BF%20%CE%9C%CF%85%CF%83%CF%84%CE%AE%CF%81%CE%B9%CE%BF%20%CF%84%CE%BF%CF%85%20%CE%93%CE%AC%CE%BC%CE%BF%CF%85%3B\(%CE%B1%CE%84%20%CE%BC%CE%AD%CF%81%CE%BF%CF%82\)%20%20%20%CE%A7%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%A6%CE%BF%CE%B9%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%94%CF%81%CE%A%CF%83%CE%B7.htm](file:///C:/Users/xop/Desktop/%CE%93%CE%BD%CF%89%CF%81%CE%A%CF%B6%CE%BF%CF%85%CE%BC%CE%B5%20%CE%AC%CF%81%CE%B1%CE%B3%CE%B5%20%CF%84%CE%B9%20%CE%B5%CE%AF%CE%BD%CE%B1%CE%B9%20%CF%84%CE%BF%20%CE%9C%CF%85%CF%83%CF%84%CE%AE%CF%81%CE%B9%CE%BF%20%CF%84%CE%BF%CF%85%20%CE%93%CE%AC%CE%BC%CE%BF%CF%85%3B(%CE%B1%CE%84%20%CE%BC%CE%AD%CF%81%CE%BF%CF%82)%20%20%20%CE%A7%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%A6%CE%BF%CE%B9%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%94%CF%81%CE%A%CF%83%CE%B7.htm). Ημερομηνία λήψης 13/12/12.